

STERCULIACEAE

พืชวงศ์นี้ส่วนมากเป็นไม้ต้นหรือไม้พุ่ม ใบเดี่ยว เรียงสลับ มีหรือไม่มีหูใบ ช่อดอกออกที่ซอกใบและปลายยอด แบบกระจจะแตกแขนง ดอกสมบูรณ์หรือไม่สมบูรณ์เพศ กลีบเลี้ยงเชื่อมติดกัน ปลายแยกเป็น 5 กลีบ กลีบดอกแยกกันมี 5 กลีบ หรือไม่มีกลีบดอก เกสรเพศผู้สมบูรณ์มี 5 อัน เรียงสลับกับเกสรเพศผู้เป็นหมัน มีหรือไม่มีก้านชูชั้นเกสรเพศผู้ รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ มี 5 ห้อง แต่ละห้องมี 2 ออวูลหรือมากกว่า ผลแห้งแตกตามยาว เมล็ดมีหรือไม่มีปีก

รูปวิธานจำแนกสกุล

1. ผลมี 5 ห้อง 2
ผลมี 6-7 ห้อง 1. **Eriolaena**
2. ดอกต่างเพศร่วมต้น 4. **Sterculia**
ดอกสมบูรณ์เพศ 3
3. เกสรเพศผู้มี 10 อัน 2. **Helicteres**
เกสรเพศผู้มี 15 อัน 3. **Pterospermum**

1. ERIOLAENA

DC., Men. Mus. Hist. Nat. Paris 10: 102. 1823; Tardieu in Fl. Gén. I.-C. 1: 505. 1911; in Fl. Gén. I.-C. Suppl. 1(4): 436. 1945; H. Keng, Ord. & Fam. S. Pl. Chi.: 161. 1993; Phengklai in Thai For. Bull. (Bot.) 23: 76. 1995.

ไม้ต้น ใบเดี่ยว เรียงสลับ ก้านใบยาวมาก ช่อดอกออกที่ปลายยอดแบบแตกแขนง ผลแห้งเมื่อแก่แล้วแตกตามยาว รูปไข่ มี 6-7 ห้อง แต่ละห้องมี 4-8 เมล็ด เมล็ดมีปีก

Eriolaena candollei Wall., Pl. As. Rar. 1: 57. 1829; Tardieu in Fl. Gén. I.-C. 1: 506. 1911; in Fl. Gén. I.-C. Suppl. 1(4): 436. 1945; Phengklai in Thai For. Bull. (Bot.) 23: 76. 1995.

ไม้ต้น สูงประมาณ 5-6 ม. ใบเดี่ยว เรียงสลับ ก้านใบยาว 5-7 ซม. มีขนรูปดาว ปลายใบแหลม โคนใบเว้า ขอบใบจัก โติ่ง แผ่นใบรูปหัวใจ ยาว 12-15 ซม. ผิวเรียบและด้านหลังใบสีเขียว

ผิวหยาบและมีสีน้ำตาลด้านท้องใบ เส้นกลางใบมีขนรูปดาวและเด่นชัดด้านท้องใบ เส้นใบ 3-5 เส้น
แผ่ออกจากโคนใบ เส้นแขนงใบ 3-4 คู่ ช่อดอกออกที่ปลายยอดแตกแขนง ยาวถึง 20 ซม. ดอกไม่
พบ ผลแห้ง ก้านผลยาว 5 มม. ผลรูปไข่ ยาว 2.5-4 ซม. กว้าง 2-3 ซม. มี 6-7 ห้อง แต่ละห้องมี 4-8
เมล็ด ผิวนอกมีขนรูปดาวหนานุ่ม เปลือกนอกมี 7-8 พู แตกตามยาวเป็น 7-8 แฉก ปลายแฉกแหลม
เป็นหาง เมล็ดมีปีก รูปขอบขนาน ปลายมน ยาว 1 ซม. กว้าง 5-6 มม. ผิวเรียบ สีน้ำตาล เมล็ดอยู่ข้าง
หนึ่ง รูปกลม เส้นผ่านศูนย์กลาง 4 มม.

นิเวศวิทยา : พบในพื้นที่ป่าเต็งรัง ออกดอกช่วงเดือนกรกฎาคมถึงเดือนกันยายน

การกระจายพันธุ์ : พม่า ไทย ลาว จีน

ชื่อพื้นเมือง : ปอเลียงฝ้าย (ไทย)

ตัวอย่างพรรณไม้แห้ง : V. Lamxay 40-144 (KKU and NUOL)

2. HELICTERES

L., Syst. Nat. ed. 1, 1735; Linn., Sp. Pl.: 963. 1753; Tardieu in Fl. Gén. I.-C. 1: 482. 1911; in Fl.
Gén. I.-C. Suppl. 1(4): 436. 1945; Ridl., Fl. Mal. Pen. 1: 280. 1922; Backer & Bakh. f., Fl. Java 1:
410. 1963; H. Keng, Ord. & Fam. S. Pl. Chi.: 161. 1993; Phengklai in Thai For. Bull. (Bot.) 23:
85. 1995.

ไม้พุ่มตั้งตรงหรือเลื้อยตามพื้น ใบเดี่ยว เรียงสลับ เส้นใบ 3 เส้น แผ่ออกจากโคนใบ ช่อดอก
ออกที่ซอกใบแบบกระจุก แกนกลางช่อดอกสั้น ดอกสมบูรณ์เพศ กลีบดอกมีลักษณะต่างกัน
กลีบเลี้ยงเชื่อมติดกัน มี 5 กลีบ กลีบดอกแยกกัน มี 5 กลีบ กลีบคู่ข้างมีพู 1-2 อัน เกสรเพศผู้
สมบูรณ์ 10 อัน เกสรเพศผู้ไม่สมบูรณ์ 5 อัน เรียงสลับกับเกสรเพศผู้สมบูรณ์ ก้านชูอับเรณูเชื่อมติด
เป็นหลอด ปลายแยกเป็นแฉก เรียกว่า ก้านชูชั้นเกสรเพศผู้ อับเรณูมี 1 พู แตกตามยาวด้านบน รังไข่
มี 5 ห้อง แต่ละห้องมีออวุลจำนวนมาก ก้านชูชั้นเกสรเพศเมียซ่อนอยู่ข้างในหลอดก้านชูชั้นเกสร
เพศผู้ ผลแห้ง มี 5 ห้อง เมล็ดไม่มีปีกและมีจำนวนมาก

รูปวิธานจำแนกชนิด

1. ขอบใบเรียบ 2
- ขอบใบจัก 3

2. กลีบคู่ข้างมี 1 พู 4. *H. lanceolata*
 กลีบคู่ข้างมี 2 พู 1. *H. angustifolia*
 3. ก้านชูชั้นเกสรเพศผู้แผ่เหนือกลีบดอก 2. *H. geoffrayi*
 ก้านชูชั้นเกสรเพศผู้ซ่อนอยู่ข้างในหลอดกลีบดอก 3. *H. hirsuta*

1. *Helicteres angustifolia* L., Sp. Pl.: 963. 1753; Mast in Fl. Brit. Ind. 1: 365. 1874; Tardieu in Fl. Gén. I.-C. 1: 495. 1911; in Fl. Gén. I.-C. Suppl. 1(4): 422. 1945; Ridl., Fl. Mal. Pen. 1: 282. 1922; Backer & Bakh. f., Fl. Java 1: 410. 1963; Phengklai in Thai For. Bull. (Bot.) 23: 87. 1995; _____ *H. obtusa* Wall. ex Kurz in J. As. Soc. Beng. 42(2): 62. 1873. _____ *H. angustifolia* L. var. *obtusa* Kime in J. As. Soc. Beng. 40(2): 83. 1871. _____ *H. paviflora* Ridl. in J. Str. Br. Roy. As. Soc. 59: 77. 1911. ภาพที่ 114

ไม้พุ่ม สูงถึง 2 ม. ทุกส่วนมีขนรูปดาว ใบเดี่ยว เรียงสลับ ก้านใบยาว 7-9 มม. ปลายใบแหลมถึงแหลมเป็นหาง โคนใบมน ขอบใบเรียบ แผ่นใบรูปรีถึงรูปขอบขนาน ยาว 8-11 ซม. กว้าง 2-3.5 ซม. ผิวทั้งสองด้านมีขน ด้านหลังใบสีเขียวอมน้ำตาล ด้านท้องใบสีน้ำตาลอ่อน เส้นกลางใบเด่นชัดด้านท้องใบ เส้นแขนงใบมี 4-5 คู่ ช่อดอกที่ซอกใบแบบกระจจะ แขนกลางช่อดอกยาวไม่เกิน 1 ซม. ใบประดับรูปแถบ ยาว 5 มม. ดอกออกเป็นคู่ ใบประดับดอกรูปแถบยาว 5 มม. ก้านดอกยาว 1-2 มม. หลอดกลีบเลี้ยง ยาว 4 มม. ผิวด้านในเรียบ ปลายแยกเป็น 5 กลีบ รูปแถบ ยาว 3 มม. กลีบดอกสีม่วงอ่อน รูปช้อน ยาว 1 ซม. กว้าง 2-4 มม. มีพูทั้งสองข้างกลีบ เกสรเพศผู้ ยาว 7 มม. ก้านชูชั้นเกสรเพศผู้ ยาว 5 มม. ปลายแยกเป็น 15 แฉก ยาว 2 มม. ผิวเรียบแต่โคนก้านมีขนรูปดาวอัดเรณูติดก้านชูกับเรณูที่ฐาน รังไข่รูปไข่ ยาว 1 มม. ก้านชูเกสรเพศเมีย ยาว 2-3 มม. ยอดเกสรเพศเมียรูปกระบอง ผลแห้งแตกตามยาว เป็น 5 แฉก ผิวนอกมีขนรูปดาวสีน้ำตาลหนานุ่ม รูปขอบขนาน ยาว 2 ซม. กว้าง 1 ซม. มี 8-10 เมล็ด เมล็ดไม่มีปีก รูปกลม เส้นผ่านศูนย์กลาง 1 มม.

นิเวศวิทยา : พบในพื้นที่ป่าเต็งรัง ออกดอกช่วงเดือนมิถุนายนถึงเดือนสิงหาคม

การกระจายพันธุ์ : อินเดีย พม่า ไทย อินโดจีน จีน มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ ออสเตรเลีย

ชื่อพื้นเมือง : ปอไก่ ปอจีไก่ (ลาว) ปอขี้คูน (ไทย)

ตัวอย่างพรรณไม้แห้ง : V. Lamxay 40-145 (KKU and NUOL)

2. *H. geoffrayi* Gagnep. in Not. Syst. 1: 81. 1909; Tardieu in Fl. Gén. I.-C. 1: 494. 1911; in Fl. Gén. I.-C. Suppl. 1(4): 442. 1945. ภาพที่ 115

ไม้พุ่ม สูงถึง 2 ม. มีขนรูปดาวอยู่ทั่วไป ใบเดี่ยว เรียงสลับ หูใบรูปแถบ ยาว 1 ซม. ก้านใบ ยาว 1-2 ซม. ปลายใบตัดตรงกลางแหลมเป็นหาง โคนใบมน ขอบใบจักสองชั้น แผ่นใบรูปไข่ รูปมนถึงรูปขอบขนาน ยาว 10-14 ซม. กว้าง 5-9 ซม. เส้นกลางใบเด่นชัดด้านท้องใบ เส้นแขนงใบ มี 3-4 คู่ ช่อดอกออกที่ซอกใบ แบบกระจุก ยาวถึง 1 ซม. ใบประดับรูปแถบ ยาว 1 ซม. ดอกออกเป็นคู่ ใบประดับดอกรูปแถบ ยาว 7 มม. ก้านดอกยาว 7 มม. หลอดกลีบเลี้ยงยาว 1.5 ซม. ปลายหลอดมี 5 กลีบ รูปแถบยาว 5 มม. กลีบดอกสีแดง รูปช้อน ยาว 3 ซม. กว้าง 3-7 มม. กลีบข้างมีพู 1 อัน เกสรเพศผู้ยาว 6 ซม. ก้านชูชั้นเกสรเพศผู้ ยาว 4 ซม. ผิวเรียบ อับเรณูติดก้านชูอับเรณูที่ฐาน รังไข่รูปไข่มี 5 พู ยาว 15 มม. มีขนและจุดสีน้ำตาล ก้านชูเกสรเพศเมียยาว 3 มม. ผิวเรียบ ยอดเกสรเพศเมียแหลม ผลไม่พบ

นิเวศวิทยา : พบในพื้นที่ป่าเต็งรัง ออกดอกช่วงเดือนมิถุนายน

การกระจายพันธุ์ : อินโดจีน

ชื่อพื้นเมือง : ปอบิด (ลาว)

ตัวอย่างพรรณไม้แห้ง : V. Lamxay 40-146 (KKU and NUOL)

3. *H. hirsuta* Lour., Fl. Cochinch.: 530. 1790; Tardieu in Fl. Gén. I.-C. 1: 490. 1911; in Fl. Gén. I.-C. Suppl. 1(4): 419. 1945; Ridl., Fl. Mal. Pen. 1: 281. 1922; Backer & Bakh. f., Fl. Java 1: 410. 1963. Phengklai in Thai For. Bull. (Bot.)23: 86. 1995. _____ *H. spicata* Colebr. ex Mast. in Fl. Brit. Ind. 1: 366. 1874. _____ *H. hispida* F. Vill., Novis. App.: 28. 1880. _____ *H. vinosa* Craib in Bull. Misc. Inform., Kew 1924: 90. 1929. ภาพที่ 116

ไม้พุ่ม สูงถึง 2 ม. ใบเดี่ยว เรียงสลับ มีขนรูปดาวทั่วไป หูใบรูปแถบขนาดเล็กยาวไม่เกิน 1 มม. ก้านใบยาว 1-2 ซม. ปลายใบแหลมเป็นหาง โคนใบเว้า ขอบใบจัก แผ่นใบรูปไข่ถึงรูปรี ยาว 6-14 ซม. กว้าง 4-8 ซม. เส้นกลางใบเด่นชัดทั้งสองด้าน เส้นใบ 3-5 เส้น แผ่ออกจากโคนใบ เส้นแขนงใบมี 4-5 คู่ ช่อดอกออกตามซอกใบแบบกระจุก ใบประดับรูปแถบ ยาว 5-8 มม. ก้านช่อดอก ยาว 5 มม. แกนกลางช่อดอกยาวถึง 5 ซม. ไม่มีก้านดอก กลีบเลี้ยงรูปประฆัง ยาว 1.5 ซม. ผิวด้านในเรียบ ปลายแยกเป็น 5 กลีบ รูปแถบยาว 5 มม. กลีบดอกสีแดงอมม่วง รูปช้อนยาว 2-2.5 ซม. กว้าง 8-10 มม. กลีบข้างมีพู 2 อัน ผิวทั้งสองด้านเรียบ ก้านชูชั้นเกสรเพศผู้ยาว 2 ซม. ปลายแยก

เป็น 15 แฉก ยาว 2-3 มม. อับเรณูติดกันชูอับเรณูที่ฐาน รังไข่รูปไข่ยาว 1 มม. ยอดเกสรเพศเมีย รูปกระบอก ผิวเรียบ ก้านชูเกสรเพศเมีย ยาว 2 มม. ผิวเรียบ ผลแห้ง แตกตามยาว รูปขอบขนาน ยาว 5 ซม. กว้าง 1.5 ซม. เปลือกนอกมีขนรูปดาวหนามนุ่ม ก้านผลยาว 2.5 ซม. มีเมล็ดจำนวนมาก เมล็ดไม่มีปีก

นิเวศวิทยา : พบในพื้นที่ชายป่าดิบแล้ง ออกดอกช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนสิงหาคม

การกระจายพันธุ์ : อินเดีย ไทย ลาว เวียดนาม จีน มาเลเซีย ฟิลิปปินส์

ชื่อพื้นเมือง : ปอขี้ตุ่น (ลาว) ปอเต่าไห้ (ไทย)

ตัวอย่างพรรณไม้แห้ง : V. Lamxay 40-102 (KKU and NUOL)

4. *H. lanceolata* DC., Prodr. 1: 476. 1824; Tardieu in Fl. Gén. I.-C. Suppl. 1(4): 422. 1945; Phengkhai in Thai For. Bull. (Bot.) 23: 86. 1995. ภาพที่ 117

ไม้พุ่ม สูงประมาณ 50 ซม. ใบเดี่ยว เรียงสลับ หูใบรูปแถบยาวถึง 5 มม. มีขน ก้านใบยาว 2-3 มม. ปลายใบแหลมถึงแหลมเป็นหางสั้น โคนใบมน ขอบใบเรียบ แผ่นใบรูปรีถึงรูปขอบขนาน ยาว 4-8 ซม. กว้าง 2-4 ซม. ผิวด้านหลังใบเรียบ สีเขียวเข้ม ด้านท้องใบสีขาวอมน้ำตาล เส้นกลางใบเด่นชัดด้านท้องใบ มีเส้นใบ 3-5 เส้น แผ่ออกจากโคนใบ เส้นแขนงใบมี 4-5 คู่ ช่อดอกออกตามซอกใบแบบกระจับยาวถึง 1 ซม. ใบประดับรูปแถบยาว 7 มม. ใบประดับดอกรูปแถบยาว 5 มม. ก้านดอกยาว 1-2 มม. มีขน หลอดกลีบเลี้ยงยาว 4 มม. ผิวด้านในเรียบ ผิวด้านนอกมีขนรูปดาว ปลายแยกเป็น 5 กลีบ รูปแถบ ยาว 3 มม. กลีบดอกสีม่วง รูปช้อน ยาว 1 ซม. กว้าง 2-4 มม. กลีบข้างมี 1 พู เกสรเพศผู้ยาว 7 มม. ก้านชูเกสรเพศผู้ยาว 2 มม. ผิวเรียบ อับเรณูติดกันชูอับเรณูที่ฐาน รังไข่ รูปไข่ยาว 1 มม. ผิวเรียบ ก้านชูเกสรเพศเมีย ยาว 2-3 มม. ผิวเรียบ ยอดเกสรเพศเมีย รูปกระบอก ผลแห้งแตกตามยาวเป็น 5 แฉก ปลายแฉกแหลมเป็นหาง รูปขอบขนาน ยาว 2.5 ซม. กว้าง 1 ซม. มี 5 ห้อง และมีเมล็ดจำนวนมาก เมล็ดไม่มีปีก

นิเวศวิทยา : พบในพื้นที่ป่าเต็งรัง ออกดอกช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนสิงหาคม

การกระจายพันธุ์ : ไทย ลาว เวียดนาม จีน

ชื่อพื้นเมือง : ปอบิด (ลาว)

ตัวอย่างพรรณไม้แห้ง : V. Lamxay 40-147 (KKU and NUOL)

3. PTEROSPERMUM

Schreb., Gen. 2: 461. 1791; Tardieu in Fl. Gén. I.-C. 1: 497. 1911; in Fl. Gén. I.-C. Suppl. 1(4): 425. 1945; Backer & Bakh. f., Fl. Java 2: 409. 1965; H. Keng, Ord. & Fam. S. Pl. Chi.: 161. 1993; Phengkklai in Thai For. Bull. (Bot.) 23: 78. 1995.

ไม้ต้น ใบเดี่ยว เรียงสลับ แผ่นใบด้านหลังใบและด้านท้องใบสีต่างกัน มีหูใบ ดอกเดี่ยว ออกที่ซอกใบ ไม่มีก้านดอก กลีบเลี้ยงและกลีบดอกมีอย่างละ 5 กลีบ เกสรเพศผู้สมบูรณ์ 15 อัน มีเกสรเพศผู้เป็นหมันจำนวนมาก โคนก้านชูอับเรณูเชื่อมติดกัน อับเรณูมี 2 พู แดงตามยาว รังไข่ มีขน มี 5 ห้อง และออวุลจำนวนมาก ผลแห้งแตกตามยาว

รูปวิธานจำแนกชนิด

1. ผลรูปใบหอก เปลือกนอกเป็นสันโค้ง 1. *P. megalocarpum*
 ผลรูปขอบขนาน เปลือกนอกเรียบ 2. *P. semisagittatum*

1. *Pterospermum megalocarpum* Tardieu in Not. Syst. 10: 236. 1942; in Fl. Gén. I.-C. Suppl. 1(4): 428. 1945. ภาพที่ 118

ไม้ต้น สูง 5 ม. ใบเดี่ยว เรียงสลับ หูใบรูปแถบยาว 5 มม. ก้านใบยาว 5-8 มม. ปลายใบแหลมเป็นหางยาว โคนใบมนเบี้ยว ขอบใบเรียบ แผ่นใบรูปขอบขนาน ยาว 7-14 ซม. กว้าง 3-6 ซม. มีขนรูปดาว เส้นกลางใบเด่นชัดด้านท้องใบ มีเส้นใบ 3-5 เส้น แผลออกจากโคนใบ เส้นแขนงใบมี 8-10 คู่ ดอกเดี่ยวออกที่ซอกใบ ใบประดับดอกรูปแถบยาว 5 มม. หลอดกลีบเลี้ยง ยาว 5 มม. มี 5 กลีบ รูปแถบยาว 5 ซม. กว้าง 4-5 มม. ผิวทั้งสองด้านมีขนหนานุ่ม กลีบดอกแยกกัน 5 กลีบ รูปแถบ ยาว 4 ซม. กว้าง 4 มม. ผิวด้านนอกมีขนสีขาวและขนรูปดาว ผิวด้านในเรียบ เกสรเพศผู้ที่สมบูรณ์ 15 อัน ยาว 3 ซม. เกสรเพศผู้เป็นหมัน 20 อัน ยาว 4 ซม. ก้านชูอับเรณูผิวเรียบ โคนก้านเชื่อมติดกัน อับเรณูรูปรี ยาว 7 มม. ติดก้านชูอับเรณูตรงกลางด้านหลัง รังไข่รูปไข่แกมขอบขนาน ยาว 4 มม. มีขนยาวสีขาว ก้านชูชั้นเกสรเพศเมียยาว 5 มม. ก้านชูเกสรเพศเมียยาว 4 มม. โคนก้านมีขน ยอดเกสรเพศเมียรูปกระบอก ยาว 3 มม. ผลแห้ง สีน้ำตาล ก้านผลยาว 2 ซม. ผลรูปใบหอกยาว 7-8 ซม. กว้าง 2-3 ซม. เปลือกนอกแข็งเป็นสันโค้ง ไม่มีปีกและมีเมล็ดจำนวนมาก

นิเวศวิทยา : พบในพื้นที่ป่าเต็งรังและป่าดิบแล้ง ออกดอกช่วงเดือนมิถุนายน

การกระจายพันธุ์ : ลาว เวียดนาม

ชื่อพื้นเมือง : ห้าดาว (ลาว)

ตัวอย่างพรรณไม้แห้ง : V. Lamxay 40-148 (KKU and NUOL)

2. *P. semisagittatum* Ham., Fl. Ind. 3: 160. 1832; Tardieu in Fl. Gén. I.-C. 1: 502. 1911; in Fl. Gén. I.-C. Suppl. 1(4): 433. 1945; Phengklai in Thai For. Bull. (Bot.) 23: 79. 1995. ภาพที่ 119

ไม้ต้น สูงประมาณ 3-5 ม. ใบเดี่ยว เรียงสลับ หูใบแยกเป็นแฉก ยาวถึง 2 ซม. มีขนหนานุ่ม ก้านใบยาว 2 มม. มีขนยาวหนานุ่ม ปลายใบแหลมถึงแหลมเป็นหาง โคนใบรูปฐานหัวใจคอร ขอบใบเรียบ แผ่นใบรูปขอบขนาน ยาว 8-14 ซม. กว้าง 3-5 ซม. ผิวทั้งสองด้านมีขนรูปดาวสีน้ำตาล หนานุ่ม ด้านหลังใบมีสีเขียวอมน้ำตาลเข้ม ด้านท้องใบมีสีขาว เส้นกลางใบมีขนรูปดาวและเส้นขีด ด้านท้องใบ เส้นแขนงใบมี 7-8 คู่ ดอกเดี่ยวออกที่ซอกใบและปลายยอด กลีบดอกรูปแถบ มีขนรูป ดาว ก้านชูอับเรณูยาว 1.5 ซม. ผิวเรียบ อับเรณูเรียวยาว ยาว 7 มม. ติดก้านชูอับเรณูตรงกลางด้าน หลัง ผลแห้งแตกตามยาว สีน้ำตาลแดง รูปขอบขนาน ยาว 8 ซม. กว้าง 4 ซม. ผิวนอกมีขนรูปดาว สีน้ำตาลแดงและหนานุ่ม มี 5 ห้อง แต่ละห้องมี 8 เมล็ด เมล็ดมีปีกรูปขอบขนานยาว 4 ซม. กว้าง 1 ซม. ผิวเรียบ เมล็ดรูปกลม เส้นผ่านศูนย์กลาง 7 มม.

นิเวศวิทยา : พบในพื้นที่ทั่วไป ทั้งในป่าดิบแล้งและป่าเต็งรัง ออกดอก

ช่วงเดือนมิถุนายน

การกระจายพันธุ์ : ไทย ลาว เวียดนาม

ชื่อพื้นเมือง : หมากรำฟาน (ลาว) ขามคั่ว หำรอก (ไทย)

ตัวอย่างพรรณไม้แห้ง : V. Lamxay 40-072 (KKU and NUOL)

4. STERCULIA

L., Diss. Dass.: 29. 1747; Sp. Pl.: 1007. 1753; Tardieu in Fl. Gén. I.-C. 1: 456. 1911; in Fl. Gén. I.-C. Suppl. 1(4): 397. 1945; Ridl., Fl. Mal. Pen. 1: 267. 1967; Backer & Bakh. f. Fl. Java 2: 411. 1965; Phengklai in Thai For. Bull. (Bot.) 23: 93. 1995.

ไม้ต้น ใบเดี่ยว เรียงสลับ ช่อดอกออกตามซอกใบแบบแตกแขนง ดอกต่างเพศร่วมต้น กลีบเลี้ยงเชื่อมติดกัน ปลายแยกเป็น 5 กลีบ ไม่มีกลีบดอก เกสรเพศผู้ 10 อัน อับเรณูมี 2 พู แตกตามยาว รังไข่มี 5 ห้อง แต่ละห้องมี 4 ออวูล ผลแห้ง แตกตามยาว

Sterculia lanceolata Diss. 5: 287. 1788; DC. Prodr. 1: 481. 1821; Tardieu in Fl. Gén. I.-C. Suppl. 1(4): 405. 1945; Phengkklai in Thai For. Bull. (Bot.) 23: 98. 1995. _____ *S. balansae* A. DC. in Bull. Herb. Boiss. 2.3: 263. 1903. ภาพที่ 120

ไม้ต้น สูง 3-5 ม. มีขนรูปดาวทั่วไป ใบเดี่ยว เรียงสลับ ก้านใบยาว 1.5-3 ซม. ปลายใบแหลมเป็นหางยาว โคนใบแหลม ขอบใบเรียบ แผ่นใบรูปขอบขนาน ยาว 9-15 ซม. กว้าง 3-6 ซม. ผิวทั้งสองด้านเรียบ เส้นกลางใบเรียบและเด่นชัดด้านท้องใบ เส้นแขนงใบมี 8-10 คู่ ช่อดอกออกที่ซอกใบแบบแตกแขนง ใบประดับรูปแถบขนาดเล็ก มีขนรูปดาว แกนกลางช่อดอกยาวถึง 15 ซม. ดอกเพศผู้มีก้านดอกยาว 2-3 มม. ใบประดับดอกรูปแถบขนาดเล็ก กลีบเลี้ยงรูปขอบขนาน ยาว 5-7 มม. ปลายแหลม เกสรเพศผู้เป็นกระจุกแน่นที่ปลายยอดก้านชูอับเรณู ก้านชูอับเรณู ยาว 1-3 มม. ผิวเรียบ ดอกเพศเมียมีก้านดอกยาว 3-4 มม. กลีบเลี้ยงรูปขอบขนาน ยาว 0.8-1 ซม. รังไข่แยกเป็น 5 พู มีขน ก้านชูชั้นเกสรเพศเมีย ยาว 3-4 มม. ก้านชูเกสรเพศเมีย ยาว 2 มม. มีขน ยอดเกสรเพศเมียเป็นพู ผลแห้ง แตกเป็น 5 แฉก ยาว 6-8 ซม. กว้าง 4-5 ซม. เมล็ดกลมสีดำ เส้นผ่านศูนย์กลาง 1 ซม.

นิเวศวิทยา : พบในพื้นที่ป่าดิบแล้ง ออกดอกช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน

การกระจายพันธุ์ : พม่า ไทย อินโดจีน จีน

ชื่อพื้นเมือง : ปอเมือก ตีนงวง อีงวง (ลาว) ปอผ้าสาม (ไทย)

ตัวอย่างพรรณไม้แห้ง : V. Lamxay 40-073 (KKU and NUOL)

STILAGINACEAE

พืชวงศ์นี้ส่วนมากเป็นไม้ต้น ใบเดี่ยว เรียงสลับ มีหูใบ ช่อดอกออกที่ปลายยอดและซอกใบแบบกระจุกแตกแขนง ดอกต่างเพศต่างต้น กลีบเลี้ยงเชื่อมติดกันเป็นรูปถ้วย ปลายแยกเป็น 3-5 กลีบ ไม่มีกลีบดอก เกสรเพศผู้ 2-5 อัน มีเกสรเพศเมียเป็นหมัน รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ มี 1 ห้อง และมี 1-3 ออวูล ก้านชูเกสรเพศเมีย 3-4 อัน ผลสด มี 1 เมล็ด

ANTIDESMA

L., Diss. De Anandri.: 6. 1745; Gagnep. in Fl. Gén. I.-C. 5(5): 524. 1925; Backer & Bakh. f., Fl. Java I: 457. 1963; H. Keng. Ord. & Fam. S. Pl. Chi.: 128. 1993.

ไม้ต้นแยกเพศ ใบเดี่ยว เรียงสลับ ช่อดอกออกที่ปลายยอดและซอกใบ แบบกระจจะแตกแขนง กลีบเลี้ยงรูปถ้วย ไม่มีกลีบดอก เกสรเพศผู้ 2-5 อัน มีเกสรเพศเมียเป็นหมัน อับเรณูรูปถ้วยแตกเป็นรูด้านบน รังไข่มี 1 ห้อง และมี 1-3 ออวูล ก้านชูเกสรเพศเมีย 3-4 อัน ผลสด

รูปวิธานจำแนกชนิด

1. เกสรเพศผู้มี 2 อัน	2. <i>A. diandrum</i>
เกสรเพศผู้มี 3-5 อัน	2
2. เกสรเพศผู้มี 3 อัน	1. <i>A. bunius</i>
เกสรเพศผู้มี 5 อัน	3. <i>A. ghaesembilla</i>

1. *Antidesma bunius* (L.) Spreng., Syst. Veg. 1: 826. 1825; Blume, Bijdr.: 1122. 1825; Gagnep. in Fl. Gén. I-C. 5(6): 524. 1925. _____ *Stilago bunius* L., Ic.: 122. 1751. ภาพที่ 121

ไม้ต้น สูง 3 ม. ใบเดี่ยว เรียงสลับ หูใบรูปแถบ ยาว 5 มม. มีขน ก้านใบยาว 3-5 มม. มีขน หนาแน่น ปลายใบแหลมเป็นหางยาว โคนใบแหลม ขอบใบเรียบ แผ่นใบรูปขอบขนานยาว 5-18 ซม. กว้าง 2-5 ซม. ผิวทั้งสองด้านเรียบ เส้นกลางใบมีขนทั้งสองด้าน เส้นแขนงใบมี 6-8 คู่ ช่อดอกเพศผู้ ออกที่ซอกใบแบบกระจจะแตกแขนง ใบประดับรูปแถบยาว 3 มม. มีขน ก้านช่อดอกยาว 0.5-1 ซม. แกนกลางช่อดอกยาว 3-4 ซม. ใบประดับดอกรูปไข่ ยาว 1 มม. ก้านดอกยาว 1 มม. ผิวเรียบ กลีบเลี้ยงรูปถ้วย ปลายแยกเป็น 3 กลีบ คล้ายฟันเลื่อย ยาว 1 มม. ผิวเรียบ เกสรเพศผู้มี 3 อัน ยาว 1-1.5 มม. ก้านชูอับเรณู ยาว 1-1.5 มม. ผิวเรียบ เกสรเพศเมียไม่สมบูรณ์ยาว 1 มม. ผิวเรียบ อับเรณู ติดกับปลายยอดก้านชูอับเรณูตรงกลาง ช่อดอกเพศเมียออกที่ปลายยอดแบบกระจจะแตกแขนง ใบประดับดอกรูปไข่ ยาว 2 มม. ปลายแหลม มีขน ก้านช่อดอกยาว 1-2 มม. มีขน กลีบเลี้ยงรูปถ้วย ปลายแยกเป็น 3 กลีบ คล้ายฟันเลื่อย ยาว 1 มม. ผิวเรียบ รังไข่ผิวเรียบ มี 1 ห้อง และมี 2 ออวูล ก้านชูเกสรเพศเมียมี 4 อัน ผิวเรียบ ผลสด รูปไข่ยาว 6 มม. กว้าง 4 มม.

นิเวศวิทยา : พบในพื้นที่ป่าดิบแล้ง ออกดอกช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม

การกระจายพันธุ์ : อินเดีย พม่า ไทย ลาว จีน ฟิลิปปินส์ ออสเตรเลีย

ชื่อพื้นเมือง : หมากเหมือดง (ลาว) มะเมาดง (ไทย)

ตัวอย่างพรรณไม้แห้ง : V. Lamxay 40-103 (KKU and NUOL)

2. *A. diandrum* Roth., Nov. Pl. Sp.: 369. 1821; Gagnep. in Fl. Gén. I.-C. 5(6): 521. 1925; Backer & Bakh. f., Fl. Java 1: 458. 1963. _____ *A. lanceolarium* [Wall. Cat. No. 7284. 1832. nom. nud.] ex Wight, Ic., t. 766. ภาพที่ 122

ไม้ต้น สูง 2 ม. ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปใบรูปแถบ ยาว 3-4 มม. ผิวด้านบนเรียบ ผิวด้านล่างมีขนหนานุ่ม ก้านใบยาว 4-5 ซม. มีขนหนานุ่ม ปลายใบแหลมถึงแหลมเป็นหางสั้นๆ โคนใบแหลม ขอบใบเรียบ แผ่นใบรูปใบหอกกลับถึงรูปรี ยาว 4-6 ซม. กว้าง 2-4 ซม. ผิวทั้งสองด้านเรียบ เส้นกลางใบทั้งสองด้านมีขน เส้นแขนงใบมี 4-5 คู่ ช่อดอกออกที่ปลายยอดแบบกระจจะแตกแขนง ใบประดับรูปแถบยาว 3 มม. ก้านช่อดอกยาว 0.5-1 ซม. มีขน แกนกลางช่อดอกยาวถึง 6 ซม. ดอกเพศผู้มีใบประดับดอกรูปไข่ ยาว 1 มม. ก้านดอกยาว 1 มม. มีขน กลีบเลี้ยงรูปถ้วย ยาว 0.5 มม. ผิวเรียบ ปลายแยกเป็น 4 กลีบ เกสรเพศผู้มี 2 อัน ยาว 1 มม. ก้านชูอับเรณูยาว 1 มม. ผิวเรียบ เกสรเพศเมียไม่สมบูรณ์รูปกลม ขนาดเล็กและมีขน อับเรณูติดกับปลายยอดก้านชูอับเรณูตรงกลาง ดอกเพศเมีย มีกลีบเลี้ยงรูปถ้วย ผิวเรียบ รังไข่รูปกลมผิวเรียบ มี 1 ห้อง และมี 1-3 ออวูล ก้านชูเกสรเพศเมีย ผิวเรียบ ผลสด รูปกลม เส้นผ่านศูนย์กลางไม่เกิน 4 มม.

นิเวศวิทยา : พบในพื้นที่ป่าเต็งรัง ออกดอกช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม

การกระจายพันธุ์ : อินเดีย พม่า ไทย อินโดจีน จีน มาเลเซีย อินโดนีเซีย (ชาว)

ชื่อพื้นเมือง : หมากส้มจีน หมากเหมา(ลาว) มะสร้อย (ไทย)

ตัวอย่างพรรณไม้แห้ง : V. Lamxay 40-104 (KKU and NUOL)

3. *A. ghaesembilla* Gaertn., Fruct. 1: 189. 1788; Gagnep. in Fl. Gén. I.-C. 5(5): 505. 1925; Backer & Bakh. f., Fl. Java 1: 458. 1963; Whitmore in Tree Fl. Mal. 2: 56. 1973; Ridl., Fl. Mal. Pen. 3: 230. 1923. _____ *A. paniculatum* Blume, Fl. Ind. Bat. 1.2: 427. 1856. _____ *A. pubescens* Roxb., Pl. Corom. 2: 35. t. 167. 1798. ภาพที่ 123

ไม้ต้น สูงประมาณ 4-5 ม. ใบเดี่ยว เรียงสลับ ก้านใบยาว 0.5-1 ซม. มีขน ปลายใบแหลมเป็นติ่ง โคนใบมน ขอบใบเรียบและมีขนยาว แผ่นใบรูปขอบขนาน ยาว 4-9 ซม. กว้าง 2-5 ซม. เส้นกลางใบมีขนทั้งสองด้าน เส้นแขนงใบมี 4-5 คู่ ช่อดอกเพศผู้ออกตามซอกใบแบบกระจจะแตกแขนง ใบประดับรูปแถบ ยาว 3 มม. ก้านช่อดอกยาว 3-5 มม. มีขน แกนกลางช่อดอกยาว 8 ซม. ใบประดับดอกรูปหอกยาว 1 มม. มีขน ไม่มีก้านดอก กลีบเลี้ยงรูปถ้วย ปลายแยกเป็น 5 กลีบ ยาว 1 มม. ผิวทั้งสองด้านมีขน เกสรเพศผู้มี 5 อัน ยาว 1-1.5 มม. เรียงตรงข้ามกับกลีบเลี้ยง อับเรณูติด

บนปลายยอดก้านชูอับเรณูตรงกลาง ก้านชูอับเรณูมีผิวเรียบ เกสรเพศเมียไม่สมบูรณ์ ยาว 1 มม.
ผิวเรียบ ก้านเพศเมียและผลไม่พบ

นิเวศวิทยา : พบในพื้นที่ป่าเต็งรัง ออกดอกช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม

การกระจายพันธุ์ : อินเดีย ไทย อินโดจีน จีน

ชื่อพื้นเมือง : หมากเหมา (ลาว) เมาไข่ปลา (ไทย)

ตัวอย่างพรรณไม้แห้ง : V. Lamxay 40-105 (KKU and NUOL.)

STRYCHNACEAE

พืชวงศ์นี้ส่วนมากเป็น ไม้เลื้อย มีหรือไม่มีหนามและมีมือจับ ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม ไม่มีหูใบ
มีเส้นใบ 3-5 เส้น แต่ออกจากโคนใบ ช่อดอกออกที่ซอกใบแบบแตกแขนง ดอกสมบูรณ์เพศ ไม่มี
ก้านดอก กลีบเลี้ยง 5 กลีบ ซ้อนเหลื่อมกัน กลีบดอกเชื่อมติดกัน มี 5 กลีบ เรียงจรดกัน เกสรเพศผู้ 5
อัน เรียงสลับกับกลีบดอก รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ มี 1 ห้องและมีออวุลจำนวนมาก ผลสด

STRYCHNOS

L., Gen. Pl. 5: 86. 1754; Ridl., Fl. Mal. Pen. 2: 422. 1923; Backer & Bakh. f., Fl. Java 2: 209.
1965; H. Keng, Ord. & Fam. S. Pl. Chi.: 227. 1993; Griffin & Parnell in Fl. Thai. 6(3): 208. 1997.

ไม้เลื้อย มีหรือไม่มีหนามและมีมือจับ ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม ช่อดอกออกที่ซอกใบแบบ
แตกแขนง กลีบเลี้ยงแยกกัน มี 5 กลีบ ซ้อนเหลื่อมกัน กลีบดอกเชื่อมติดกัน มี 5 กลีบ เรียงจรดกัน
เกสรเพศผู้ 5 อัน อับเรณูมี 2 พู ก้านชูอับเรณูเชื่อมติดบนกลีบดอก รังไข่มี 1 ห้อง และมีออวุลมาก
ยอดเกสรเพศเมียเป็นพู ผลสด

Strychnos axillaris Colebr., Trans. Linn. Soc. 12: 356. 1819; Backer & Bakh. f., Fl. Java 2: 209.
1965; Trel. in Fl. C.L.V. 13: 18. 1972; Griffin & Parnell in Fl. Thai. 6(3): 210. 1997. _____ *S.*
malaccensis Benth., J. Linn. Soc. Bot. 1: 101. 1856. _____ *S. pubescens* C.B. Clarke in Fl. Brit.
Ind. 4: 89. 1883. _____ *S. quintuplinensis* Hill. in Bull. Misc. Inform., Kew 1917: 166. 1917;
Ridl., Fl. Mal. Pen. 2: 424. 1923. _____ *S. chloropetala* Hill. in Bull. Misc. Inform., Kew 1930:
175. 1930. ภาพที่ 124

ไม้เลื้อยมีมือจับที่ปลายยอดและซอกใบ ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม ก้านใบยาว 3-5 มม. มีขน ปลายใบแหลม โคนใบเรียวแหลมถึงมน ขอบใบเรียบ แผ่นใบรูปหัวใจ รูปไข่ถึงรูปใบหอก ยาว 2-5 ซม. กว้าง 1.5-2.5 ซม. ผิวทั้งสองด้านเรียบ เส้นกลางใบมีขนทั้งสองด้านและเด่นชัดด้านท้องใบ ช่อดอกออกที่ซอกใบแบบแตกแขนง ยาว 2-3 ซม. ใบประดับรูปสามเหลี่ยมยาว 2 มม. ก้านช่อดอก ยาว 2 มม. แกนกลางช่อดอกยาวไม่เกิน 5 มม. ใบประดับดอกรูปสามเหลี่ยม ยาว 1 มม. ก้านดอกสั้น หรือไม่มี กลีบเลี้ยงรูปไข่ยาว 1 มม. หลอดกลีบดอก ยาว 2 มม. ปลายแยกเป็น 5 กลีบ รูปสามเหลี่ยม ยาว 1 มม. ผิวด้านในมีขนยาวสีขาว เกสรเพศผู้ ยาว 1 มม. เรียงสลับกับกลีบดอก ก้านชูอับเรณูสั้น โคนก้านมีขน อับเรณูติดก้านชูอับเรณูที่ฐาน รังไข่รูปกลม ผิวเรียบ ก้านชูเกสรเพศเมียยาว 1 มม. ยอดเกสรเพศเมียเป็นพู มีขน ผลไม่พบ

นิเวศวิทยา : พบในพื้นที่ป่าดิบแล้ง ออกดอกช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน

การกระจายพันธุ์ : ตั้งแต่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ถึงออสเตรเลีย

ชื่อพื้นเมือง : ขวากไก่ หนามเข้ม ขอบัด หนามตาไก่ (ลาว-ไทย)

ตัวอย่างพรรณไม้แห้ง : V. Lamxay 40-037 (KKU and NUOL)

SYMPLOCACEAE

ไม้ต้น ใบเดี่ยว เรียงสลับ ไม่มีหูใบ ส่วนมากขอบใบจัก ช่อดอกออกที่ซอกใบ แบบแตก แขนง ดอกสมบูรณ์เพศ กลีบเลี้ยงและกลีบดอกมีอย่างละ 5 กลีบ เกสรเพศผู้จำนวนมาก ก้านชูอับ เรณูเชื่อมติดกันที่โคนก้าน รังไข่อยู่ใต้วงกลีบ มี 2 ห้อง แต่ละห้องมี 2-4 ออวูล

SYMPLOCOS

Jack., Enum. Pl. Carib.: 5. 1760; Guillaumin in Fl. Gén. I.-C. 3,8: 992. 1933; Backer & Bakh. f., Fl. Java 2: 204. 1965; H. Keng, Ord. & Fam. S. Pl. Chi.: 222. 1993.

ไม้ต้น ใบเดี่ยว เรียงสลับ ขอบใบจัก ช่อดอกออกที่ซอกใบใกล้ปลายยอดแบบแตกแขนง กลีบเลี้ยงและกลีบดอกอย่างละ 5 กลีบ กลีบเลี้ยงรูปกรวย เกสรเพศผู้จำนวนมาก ไม่มีเกสรเพศผู้ เป็นหมัน ก้านชูอับเรณูเชื่อมติดกันที่โคนก้าน อับเรณูมี 2 พู รังไข่มี 2 ห้อง แต่ละห้องมี 2-4 ออวูล ยอดเกสรเพศเมียแยกเป็นแฉก

Symplocos sp.

ไม้ต้น สูงประมาณ 10 ม. กิ่งอ่อนมีผิวเรียบ ใบเดี่ยว เรียงสลับ ก้านใบยาว 1-2 ซม. ปลายใบแหลมเป็นหาง โคนใบสอบแหลม ขอบใบจัก แผ่นใบสีเขียวแกมเขียวรูปรีถึงรูปใบหอก ยาว 5-13 ซม. กว้าง 2-6 ซม. ผิวทั้งสองด้านเรียบ เส้นกลางใบเด่นชัดด้านท้องใบ เส้นแขนงใบ 5-8 คู่ ช่อดอกออกที่ซอกใบใกล้ปลายยอดแบบแตกแขนง ใบประดับรูปสามเหลี่ยม ยาว 1-3 มม. ก้านช่อดอกยาว 0.7-1 ซม. แกนกลางช่อดอก ยาว 5-8 ซม. มีขน ใบประดับดอกรูปสามเหลี่ยม ก้านดอกยาว 2-3 มม. หลอดกลีบเลี้ยงสีน้ำตาล รูปกรวย ยาว 3 มม. ปลายแยกเป็น 5 กลีบ รูปสามเหลี่ยม ยาว 2 มม. ผิวด้านในเรียบ ผิวด้านนอกมีขนหนาแน่น คงทนจนกระทั่งเกิดผล กลีบดอกสีเหลือง รูปไข่ ยาว 5 มม. กว้าง 3 มม. ผิวด้านนอกเรียบ ผิวด้านในมีขน โคนกลีบเชื่อมติดกันเล็กน้อย เกสรเพศผู้มี 15-20 อัน ก้านชูอับเรณู ยาว 3-4 มม. ผิวเรียบและโคนก้านเชื่อมติดกัน อับเรณูรูปกลมยาว ติดกับปลายยอดก้านชูอับเรณูตรงกลาง รังไข่มีขน ฐานรองดอกรูปถ้วย ก้านชูเกสรเพศเมีย ยาว 2-3 มม. มีขน ยอดเกสรเพศเมียแยกเป็นสองแฉก ผลไม่พบ

นิเวศวิทยา : พบในพื้นที่ป่าดิบแล้ง ออกดอกช่วงเดือนธันวาคม ถึงเดือนมกราคม

การกระจายพันธุ์ : ลาว

ชื่อพื้นเมือง : -

ตัวอย่างพรรณไม้แห้ง : V. Lamxay 40-012 (KKU and NUOL)

TILIACEAE

พืชวงศ์นี้ส่วนมากเป็นไม้ต้นหรือไม้พุ่ม ใบเดี่ยว เรียงสลับ มีหูใบ เส้นใบ 3 เส้น แผลออกจากโคนใบแบบนิ้วมือ ช่อดอกออกที่ปลายยอดและซอกใบแบบกระจุกแตกแขนง ดอกสมบูรณ์เพศ กลีบเลี้ยงและกลีบดอกมีอย่างละ 5 กลีบ โคนกลีบดอกมีต่อม เกสรเพศผู้มีจำนวนมาก รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ มี 4-5 ห้อง แต่ละห้องมี 2 ออวูล หรือมากกว่า ผลแห้งหรือผลสด มีหรือไม่มีปีก

รูปวิธานจำแนกสกุล

1. โคนใบมนเบี้ยว ผลแห้งมีปีก 1. *Colona*
- โคนใบมนเสมอกัน ผลสดไม่มีปีก 2. *Microcos*

1. COLONA

Cav., Ic. 4: 47, t. 70. 1789; Gagnep. in Fl. Gén. I.-C. Suppl. 1(4): 460. 1945; Backer & Bakh. f., Fl. Java 1: 394. 1963; Phengklai in Fl. Thai. 6(1): 59. 1993.

ไม้พุ่ม ใบเดี่ยว เรียงสลับ โคนใบมนเบี้ยว ช่อดอกออกที่ปลายยอดและซอกใบ แบบกระจุก กลีบเลี้ยงเชื่อมติดกัน มี 5 กลีบ กลีบดอกแยกกันมี 5 กลีบ เกสรเพศผู้มีจำนวนมาก อับเรณูมี 2 พู รังไข่มี 5 ห้อง แต่ละห้องมี 4-6 ออวูล ผลแห้งมีปีก

Colona auriculata (Desf.) Craib. Fl. Siam. En. 1: 188. 1925; Gagnep. in Fl. Gén. I.-C. Suppl. 1(4): 460. 1945; Phengklai in Fl. Thai. 6(1): 67. 1993. _____ *Diplophratum auriculatum* Desf., Men. Mus. Nat. Paris 5: 34. 1819. _____ *Columbia auriculata* Bail. in Adansonia 10: 195. 1871. ภาพที่ 125

ไม้พุ่ม สูง 3 ม. ทุกส่วนมีขนรูปดาว ใบเดี่ยว เรียงสลับ หนูปรูปใบหอก ก้านใบยาว 2-5 มม. ปลายใบแหลมเป็นหาง โคนใบมนเบี้ยว ขอบใบจัก คล้ายฟันเลื่อย แผ่นใบหยาบ รูปขอบขนาน ยาว 6-20 ซม. กว้าง 2-5 ซม. เส้นกลางใบเด่นชัดด้านท้องใบ เส้นแขนงใบมี 9-10 คู่ ช่อดอกออกที่ปลายยอดและซอกใบ แบบกระจุก แต่ละกระจุกมี 1-3 ดอก ก้านช่อดอกสั้น แกนกลางช่อดอกยาวประมาณ 2 ซม. ก้านดอกยาว 1-2 มม. กลีบเลี้ยงรูปใบหอกแกมขอบขนาน ยาว 10 มม. กว้าง 7 มม. กลีบดอกสีแดงรูปใบหอกกลับยาว 10 มม. กว้าง 3 มม. โคนกลีบมีต่อมและขนขาวสีขาว เกสรเพศผู้ยาว 7 มม. ก้านชูอับเรณูยาว 7 มม. ผิวเรียบ อับเรณูรูปกลม แตกตามยาว ติดก้านชูอับเรณูตรงกลางด้านหลัง รังไข่รูปไข่ ยาว 2-3 มม. มีขนขาวสีขาว ก้านชูเกสรเพศเมียยาว 2-3 มม. ยอดเกสรเพศเมียแหลม ผลแห้งรูปกลมยาว 2.5 ซม. กว้าง 2 ซม. มี 5 ปีก

นิเวศวิทยา : พบในพื้นที่ป่าดิบแล้ง ออกดอกช่วงเดือนมิถุนายนถึงเดือนสิงหาคม

การกระจายพันธุ์ : ไทย อินโดจีน อินโดนีเซีย

ชื่อพื้นเมือง : ป่อพราน (ลาว-ไทย)

ตัวอย่างพรรณไม้แห้ง : V. Lamxay 40-149 (KKU and NUOL)

2. MICROCOS

L., Sp. Pl.: 514. 1753; Gagnep. in Fl. Gén. I.-C. Suppl. 1(4): 455. 1945; Backer & Bakh. f., Fl. Java 1: 393. 1963; Phengklai in Fl. Thai. 6(1): 33. 1993.

ไม้ต้น ใบเดี่ยว เรียงสลับ แผ่นใบหยาบ ช่อดอกออกที่ปลายยอดและซอกใบ แบบกระจุกแตกแขนง กลีบเลี้ยงแยกกันมี 5 กลีบ เรียงจรดกัน กลีบดอกแยกกันมี 5 กลีบ โคนกลีบด้านในมีต่อม เกสรเพศผู้มีจำนวนมาก รังไข่มี 4 ห้อง แต่ละห้องมี 2 ออวูล ผลสด

Microcos tomentosa Smith in Rees. Cyclop. 23 Sect. 2. 1813; Backer & Bakh. f., Fl. Java 1: 393. 1963; Phengklai in Fl. Thai. 6(1): 37. 1993. _____ *Grewia paniculata* DC., Prodr. 1: 510. 1824; Ridl. Fl. Mal. Pen. 1: 300. 1922; Gagnep. in Fl. Gén. I.-C. Suppl. 1(4): 455. 1945. ภาพที่ 126

ไม้ต้น สูง 5-10 ม. ทุกส่วนมีขนรูปดาว ใบเดี่ยว เรียงสลับ หูใบรูปแถบ ยาว 5 มม. ก้านใบยาว 5-10 มม. ปลายใบแหลมถึงแหลมเป็นหาง โคนใบมน ขอบใบจัก คล้ายฟันเลื่อย แผ่นใบหยาบ รูปไข่กลับ รูปขอบขนานถึงรูปรี ยาว 6-14 ซม. กว้าง 3-7 ซม. เส้นกลางใบเด่นชัดด้านท้องใบ เส้นแขนงใบมี 3-4 คู่ ช่อดอกออกที่ปลายยอดและซอกใบแบบกระจุกแตกแขนง โคนใบประดับเชื่อมติดกัน ปลายแยกเป็นแฉก รูปแถบ ยาว 5-7 มม. ก้านช่อดอกสั้นมาก แกนกลางช่อดอก ยาว 10 ซม. ใบประดับดอกเชื่อมติดกันที่โคนใบ ปลายแยกเป็น 3 แฉก รูปขอบขนาน ยาว 2-3 มม. ก้านดอกยาว 1 มม. รังไข่ประดับรูปแถบยาว 5 มม. กลีบเลี้ยงรูปไข่กลับยาว 7 มม. กว้าง 3 มม. กลีบดอกสีเหลือง รูปขอบขนาน ยาว 4 มม. กว้าง 2 มม. เกสรเพศผู้ ยาว 4-5 มม. ก้านชูอับเรณูยาว 4 มม. โคนก้านมีขน อับเรณูติดก้านชูอับเรณูตรงกลางด้านหลัง รังไข่รูปไข่ยาว 1 มม. มีขนสีขาว ก้านชูเกสรเพศเมียยาว 4 มม. โคนก้านมีขน ยอดเกสรเพศเมียแหลม ผลสด กลม เส้นผ่านศูนย์กลาง 5-7 มม.

นิเวศวิทยา : พบในพื้นที่ป่าดิบแล้งและป่าเต็งรัง ออกดอกช่วงเดือนมิถุนายน

การกระจายพันธุ์ : อินเดีย ไทย อินโดจีน จีน มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์

ชื่อพื้นเมือง : คอม (ลาว) พลับพลา (ไทย)

ตัวอย่างพรรณไม้แห้ง : V. Lamxay 40-150 (KKU and NUOL)

ULMACEAE

พืชวงศ์ส่วนมากเป็นไม้ต้นแยกเพศและเป็นไม้เถา ไม้เลื้อย ใบเดี่ยว เรียงสลับ ช่อดอกออกที่ซอกใบแบบกระจุกแตกแขนง กลีบเลี้ยงแยกกันมี 5 กลีบ เรียงจรดกัน ไม่มีกลีบดอก เกสรเพศผู้มี 5 อัน เรียงสลับกับกลีบเลี้ยง มีเกสรเพศเมียเป็นหมัน รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ มี 1 ห้อง และมี 1 ออวูล ก้านชูเกสรเพศเมีย 2 อัน คงทนจนกระทั่งเกิดผล ผลสด

TREMA

Lour., Fl. Chochinch. 2: 562. 1790; Ridl. Fl. Mal. Pen. 3: 319. 1924; Gagnep. in Fl. Gén. I.-C. 5(7). 1928; Backer & Bakh. f., Fl. Java 2: 11. 1965; Whitmore in Tree Fl. Mal. 2: 420. 1973; H. Keng, Ord. & Fam. S. Pl. Ch.: 35. 1993.

ไม้ต้น ใบเดี่ยว เรียงสลับ ช่อดอกออกที่ซอกใบแบบกระจุกแตกแขนง ดอกไม่มีกลีบดอก กลีบเลี้ยง 5 กลีบ เกสรเพศผู้ 5 อัน อับเรณูมี 2 พู แดงตามยาว มีเกสรเพศเมียเป็นหมัน รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ มี 1 ห้อง และมี 1 ออวูล ก้านชูเกสรเพศเมีย 2 อัน คงทนจนกระทั่งเกิดผล ผลสด

Trema orientalis (L.) Blume. Bijdr. 10: 485. 1825; Backer & Bakh. f., Fl. Java 2: 12. 1965; Whitmore in Tree Fl. Mal. 2: 421. 1973. _____ *Celtis orientalis* L., Sp. Pl. 2: 1044. 1753. ภาพที่ 127

ไม้ต้น สูง 5-7 ม. ใบเดี่ยว เรียงสลับ หูใบรูปสามเหลี่ยมยาว 3 มม. ก้านใบยาว 1 ซม. มีขนหนานุ่ม ปลายใบแหลมเป็นหาง โคนใบเว้าเกือบ ขอบใบจัก แผ่นใบรูปไข่แกมรูปใบหอกยาว 11-15 ซม. กว้าง 5-7 ซม. ด้านท้องใบมีขนยาวสีเทา เส้นกลางใบมีขนทั้งสองด้านและเด่นชัดด้านท้องใบ เส้นแขนงใบมี 4-5 คู่ ช่อดอกออกที่ซอกใบแบบกระจุกแตกแขนง ใบประดับรูปสามเหลี่ยมยาว 3 มม. ก้านช่อดอกยาว 1 มม. แกนกลางช่อดอกยาว 2 ซม. ดอกเพศผู้มีใบประดับรูปสามเหลี่ยมยาว 3 มม. กลีบเลี้ยงสีเขียว รูปไข่ ยาว 1-2 มม. กว้าง 1 มม. เรียงจรดกัน โคนกลีบมีขน เกสรเพศผู้ ยาว 2-3 มม. ก้านชูอับเรณูยาว 1 มม. อับเรณูแตกตามยาว ติดก้านชูอับเรณูตรงกลางด้านหลัง เกสรเพศเมียเป็นหมันรูปไข่ ยาว 2 มม. ดอกเพศเมียมีใบประดับและกลีบเลี้ยงคล้ายดอกเพศผู้ รังไข่รูปไข่ ยาว 1 มม. ผิวเรียบ ก้านชูเกสรเพศเมียมีขนสีน้ำตาลแดง คงทนจนกระทั่งเกิดผล ยอดเกสรเพศเมียแหลม ผลสด รูปกลม เส้นผ่านศูนย์กลาง 3-5 มม. มี 1 เมล็ด

นิเวศวิทยา : พบในพื้นที่คลองชลประทาน ออกดอกช่วงเดือนมิถุนายน

การกระจายพันธุ์ : เป็นไม้เบิกนำที่กระจายทั่วโลก

ชื่อพื้นเมือง : ปอหนู (ลาว) พังแหรใหญ่ (ไทย)

ตัวอย่างพรรณไม้แห้ง : V. Lamxay 40-151 (KKU and NUOL)

VERBENACEAE

พืชวงศ์นี้ส่วนมากเป็นไม้ต้น ไม้พุ่ม หรือไม้เลื้อย ใบเดี่ยวหรือใบประกอบ เรียงสลับหรือตรงข้าม ไม่มีหูใบ ช่อดอกออกที่ปลายยอดและซอกใบ แบบกระจุกแตกแขนง ดอกสมบูรณ์เพศ กลีบเลี้ยงเชื่อมติดกัน ปลายแยกเป็น 5 กลีบ กลีบดอกเชื่อมติดกันเป็นรูปกรวยปลายแยกเป็น 2 ส่วน มี 5 กลีบ เกสรเพศผู้มี 4-6 อัน รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ มี 2-4 ห้อง แต่ละห้องมี 1-4 ออวูล ผลแห้งหรือสด มีหรือไม่มีปีก

รูปวิธานจำแนกสกุล

1. ใบประกอบ	5. <i>Vitex</i>
ใบเดี่ยว	2
2. ไม้พุ่ม รังไข่มี 4 ห้อง	3
ไม้เลื้อย รังไข่มี 2 ห้อง	4
3. กิ่งมีหนาม ก้านใบยาว 1-2 ซม. โคนใบแหลม	3. <i>Gmelina</i>
กิ่งไม่มีหนาม ก้านใบยาว 10-15 ซม. โคนใบเว้า	1. <i>Clerodendrum</i>
4. ใบประดับ 3 แผ่น เกสรเพศผู้ 5 อัน	2. <i>Congea</i>
ใบประดับ 6 แผ่น เกสรเพศผู้ 6 อัน	4. <i>Sphenodesme</i>

1. CLERODENDRUM

L., Gen. ed. 1: 186. 1737; Ridl. Fl. Mal. Pen. 2: 623. 1923; D. Paul in Fl. Gén. I.-C. 4(7): 849. 1935; Backer & Bakh. f. Fl. Java 2: 607. 1965; Kochummen in Tree Fl. Mal. 3: 302. 1978; H. Keng. Ord. & Fam. S. Pl. Chi.: 245. 1993.

ไม้พุ่ม กิ่งสีเหลี่ยม ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม ช่อดอกออกที่ปลายยอดแบบกระจุกแตกแขนง กลีบเลี้ยงเชื่อมติดกันที่โคนกลีบ ปลายแยกเป็น 5 กลีบ กลีบดอกเชื่อมติดกันปลายแยกเป็น 2 ส่วน มี 5 กลีบ ขนาดต่างกัน เกสรเพศผู้มี 4 อัน อับเรณูแตกตามยาว รังไข่มี 4 ห้อง แต่ละห้องมี 1 ออวูล

Clerodendrum paniculatum L., Mani. 1: 90. 1771; Ridl. Fl. Mal. Pen. 2: 628. 1923; D. Paul in Fl. Gén. 1.-C. 4(7): 864. 1935; Backer & Bakh. f., Fl. Java 2: 609. 1965; Kochummen in Trece Fl. Mal. 3: 304. 1978. _____ *Volkameria angulata* Lour., Fl. Cochinch.: 389. 1790. _____ *Clerodendrum pyramidale* Andr., Bot. Rep., t. 628. 1797. _____ *C. splendens* G. Don in Edinb. Phil.: 11. 1824. ภาพที่ 128

ไม้พุ่ม สูงถึง 2 ม. กิ่งสีเหลี่ยม ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม ก้านใบยาว 10-15 ซม. ปลายใบแหลม แยกเป็น 5 กลีบ รูปสามเหลี่ยมหรือรูปไข่ โคนใบเว้า ขอบใบจัก แผ่นใบรูปหัวใจ ยาว 15-18 ซม. กว้าง 10-15 ซม. ด้านท้องใบมีขนและจุดสีขาว เส้นกลางใบเด่นชัดด้านท้องใบ เส้นแขนงใบมี 8-9 คู่ ช่อดอกสีแดงออกที่ปลายยอดแบบกระจุกแตกแขนง ยาว 15 ซม. กว้าง 13 ซม. มีขน ใบประดับดอก รูปแถบ ยาว 2 มม. ก้านดอกยาว 1 ซม. กลีบเลี้ยงรูปขอบขนานแกมใบหอก ยาว 2.5 มม. กว้าง 1 มม. หลอดกลีบดอก ยาว 1-1.5 มม. กลีบดอกรูปไข่ ยาว 7-8 มม. กว้าง 3-4 มม. ผิวด้านนอกเรียบ ผิวด้านในมีขน เกสรเพศผู้ ยาว 4-5 ซม. ก้านชูอับเรณูสั้นเรียบ อับเรณูรูปขอบขนาน ยาว 2 มม. ติดก้านชูอับเรณูที่ฐาน รังไข่รูปกลม เส้นผ่านศูนย์กลาง 1 มม. ก้านชูเกสรเพศเมียยาว 3-4 ซม. ยอดเกสรเพศเมียแยกเป็นสองแฉก โผล่เหนือกลีบดอกยาว 2-3 ซม. ผลไม่พบ

นิเวศวิทยา : พบในพื้นที่ทั่วไป ออกดอกช่วงเดือนมิถุนายนถึงเดือนกันยายน

การกระจายพันธุ์ : อินเดีย พม่า ไทย อินโดจีน จีน

ชื่อพื้นเมือง : พวงพีแดง (ลาว) นมสวรรค์ (ไทย)

ตัวอย่างพรรณไม้แห้ง : V. Lamxay 40-152 (KKU and NUOL)

2. CONGEA

Roxb., Fl. Corom. 3: 90. t. 293. 1879; D. Paul in Fl. Gén. 1.-C. 4(8): 909. 1936; Backer & Bakh. f., Fl. Java 2: 612. 1965; H. Keng. Ord. & Fam. S. Pl. Chi.: 245. 1993.

ไม้เลื้อย ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม ช่อดอกออกที่ปลายยอดและซอกใบ แบบกระจุกแตกแขนง แต่ละกระจุกมีดอก 7 ดอก ใบประดับ 3 แผ่น เรียงจรดกัน กลีบเลี้ยงเชื่อมติดกันเป็นหลอด ปลายแยกเป็น 5 กลีบ กลีบดอกเชื่อมติดกัน ปลายแยกเป็น 5 กลีบ มีขนาดต่างกัน เกสรเพศผู้มี 5 อัน อับเรณูแตกตามยาว รังไข่มี 2 ห้อง แต่ละห้องมี 4 ออวูล

Congea sp. ภาพที่ 129

ไม้เลื้อยเนื้อแข็ง กิ่งมีขน ใบเดี่ยว เรียงตรงข้ามและมีขนอยู่ทั่วไป ก้านใบยาว 7-9 มม. ปลายใบแหลมมนกว้างถึงมน โคนใบเว้าถึงกลม ขอบใบเรียบ แผ่นใบรูปใบหอก ยาว 11-12 ซม. กว้าง 7-8 มม. ด้านท้องใบสีเขียวอ่อน ด้านหลังใบสีเขียวเข้ม เส้นกลางใบเด่นชัดด้านท้องใบ เส้นแขนงใบมี 8-10 คู่ ช่อดอกออกที่ปลายยอดและซอกใบ แบบกระจุกแตกแขนง ใบประดับสีขาว รูปไข่กลับ ยาว 2-2.5 ซม. กว้าง 0.7-1.2 ซม. แกนกลางช่อดอกยาว 10-30 ซม. หลอดกลีบเลี้ยงยาว 2 มม. กลีบเลี้ยงรูปสามเหลี่ยม ยาว 2 มม. ผิวทั้งสองด้านมีขนนุ่ม หลอดกลีบดอกยาว 4 มม. ผิว ด้านในเรียบ ผิวด้านนอกมีขน กลีบดอกสีขาว ยาว 2 มม. ปลายแยกเป็น 5 กลีบ รูปไข่ปลายมน มีขนาดต่างกัน ยาวแต่ 2-3 มม. เกสรเพศผู้ยาว 0.8-1 ซม. ก้านชูอับเรณูยาว 1 ซม. เท่ากับความยาว ของก้านชูเกสรเพศเมีย อับเรณูกลม ก้านชูเกสรเพศเมียยาว 1 ซม. ผิวเรียบ ยอดเกสรเพศเมียแหลม ผลไม่พบ

นิเวศวิทยา : พบในพื้นที่ป่าดิบแล้ง ออกดอกช่วงเดือนกันยายน-ธันวาคม

การกระจายพันธุ์ : ลาว

ชื่อพื้นเมือง :

ตัวอย่างพรรณไม้แห้ง : V. Lamxay 40-013 (KKU and NUOL)

3. GMELINA

L., Gen. ed. 2: 526. 1742; Ridl. Fl. Mal. Pen. 2: 621. 1923; D. Paul in Fl. Gén. I.-C. 4(7): 841. 1935; Backer & Bakh. f., Fl. Java 2: 606. 1965; Kochummen in Tree Fl. Mal. 3: 306. 1978; H. Keng, Ord. & Fam. S. Pl. Chi.: 245. 1993.

ไม้พุ่มมีหนามตรง ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม ช่อดอกออกที่ปลายยอด แบบกระจุกแตกแขนง ใบประดับซ้อนเหลื่อมกัน กลีบเลี้ยงเชื่อมติดกันเป็นรูปประฆัง กลีบดอกเชื่อมติดกันเป็นหลอดปลาย แยกเป็น 2 ส่วน มี 4-5 กลีบ ขนาดต่างกัน เกสรเพศผู้มี 4 อัน อับเรณูมี 2 พู แตกตามยาว รังไข่มี 4 ห้อง แต่ละห้องมี 1 ออวูล ผลแห้ง

Gmelina philippensis Cham., Linn.: 109, 1832: Kochummen in Tree Fl. Mal. 3: 306, 1978.
 _____ *G. hystrix* Schuttl. ex Kurz in Ridl., Loc. Cit. 2: 623, 1923; D. Paul in Fl. Gén. 1.-C. 4(7):
 842, 1935. _____ *G. asiatica* var. *philippensis* Bakhuizen., Bull. Jard. Bot. Buitenzorg. 3: 68, 1921.
 ภาพที่ 130

ไม้พุ่ม สูง 3 ม. มีหนามตรงออกที่ซอกใบ ใบเดี่ยว เรียงสลับ ก้านใบยาว 1-2 ซม. ปลายใบ
 แหลม โคนใบแหลม ขอบใบเรียบหรือเว้าเป็น 3 พู แผ่นใบรูปไข่ถึงรูปรี ยาว 3-7 ซม. กว้าง
 1.5-4 ซม. ผิวทั้งสองด้านเรียบ โคนแผ่นใบมีต่อม เส้นกลางใบมีขนและเด่นชัดด้านท้องใบ
 เส้นแขนงใบมี 4-5 คู่ **ช่อดอก**ออกที่ปลายยอดแบบกระจุก ใบประดับรูปไข่ ช่อแน่นเล็กน้อย ยาว
 2.5-3 ซม. กว้าง 2-2.5 ซม. แกนกลางช่อดอกยาวถึง 10 ซม. หลอดกลีบเลี้ยงรูปประฆัง ยาว 3-4 มม.
 ปลายแยกเป็น 4-5 กลีบ ขนาดต่างกันและคงทนจนกระทั่งเกิดผล หลอดกลีบดอกสีเหลือง ยาว
 2-3 ซม. ปลายแยกเป็น 2 ส่วน ส่วนบนยาว 1-1.5 ซม. กว้าง 1.5-2 ซม. ส่วนล่างแยกเป็น 3 กลีบ
 รูปกลมยาว 7-10 มม. กว้าง 8-10 มม. เกสรเพศผู้ยาว 1 ซม. และ 2 ซม. เชื่อมติดบนกลีบดอกและ
 ช่อนอยู่ในหลอดกลีบ ก้านชูอับเรณูผิวเรียบ อับเรณูรูปขอบขนาน ยาว 4 มม. กว้าง 2 มม. รังไข่รูป
 ไข่ยาว 3 มม. กว้าง 2 มม. ผิวเรียบ ก้านชูเกสรเพศเมียเรียบ ยาว 2.5-3 ซม. ยอดเกสรเพศเมียแยกเป็น
 สองแฉกยาวต่างกัน ผลแห้ง

นิเวศวิทยา : พบในพื้นที่ป่าเต็งรัง ออกดอกช่วงเดือนมิถุนายน

การกระจายพันธุ์ : อินเดีย ไทย ลาว มาเลเซีย

ชื่อพื้นเมือง : พุงหมู (ลาว) ช้องแมว ข้าวจี (ไทย)

ตัวอย่างพรรณไม้แห้ง : V. Lamxay 40-153 (KKU and NUOL)

4. SPHENOSME

Jack. in Malay. Misc. 1: 19, 1820; D. Paul in Fl. Gén. 1.-C. 4(8): 898, 1936; H. Keng, Ord. &
 Fam. S. Pl. Chin. 245, 1993.

ไม้เลื้อยเนื้อแข็ง ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม ช่อดอกออกที่ปลายยอดและซอกใบแบบกระจุก
 แฉกแขนง ใบประดับ 6 แผ่น เรียงจรดกัน ดอกไม่มีก้านดอก กลีบเลี้ยงเชื่อมติดกัน มี 2 กลีบ
 กลีบดอกเชื่อมติดกันเป็นหลอดปลายแยกเป็น 5-6 กลีบ ขนาดเท่ากัน เกสรเพศผู้มี 6 อัน อับเรณูมี 2
 พู รังไข่มี 2 ห้อง แต่ละห้องมี 2 ออวูล

Sphenodesme mollis Craib in Bull. Misc. Inform., Kew 1912: 154. 1912; D. Paul in Fl. Gén. I.-C. 4(8): 904. 1936.

ไม้เลื้อย กิ่งสีเหลี่ยม มีขนขาวสีน้ำตาลหนานุ่ม ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม ก้านใบ ยาว 1-1.5 ซม. ปลายใบกลมเป็นติ่งถึงปลายใบแหลม โคนใบมน ขอบใบเรียบ แผ่นใบรูปรียาว 9-13 ซม. กว้าง 6-8 ซม. เส้นกลางใบเด่นชัดด้านท้องใบ เส้นแขนงใบมี 5-7 คู่ ช่อดอกออกที่ปลายยอดและซอกใบแบบกระจุกแตกแขนง ยาว 15-20 ซม. แต่ละช่อมี 6 ดอก ใบประดับสีน้ำตาลรูปใบหอกกลับหรือรูปหอก ยาว 2-3 ซม. กว้าง 0.5-1 ซม. ก้านช่อดอก ยาว 3.5-5 ซม. แกนกลางช่อดอก ยาว 7-15 ซม. ไม่มีก้านดอก หลอดกลีบเลี้ยงยาว 3-5 มม. กลีบเลี้ยง 2 กลีบ รูปสามเหลี่ยมยาว 1-2 มม. หลอดกลีบดอกยาว 7-8 มม. เท่ากับความยาวของกลีบดอก กลีบดอกรูปแถบ กว้าง 1-2 มม. เกสรเพศผู้ ยาว 1-2 มม. เรียง 2 ชั้น แต่ละชั้นมี 3 อัน ช่อน้อยข้างในหลอดกลีบดอก อับเรณูรูปกลม ผิวเรียบ แตกตามยาว ติดก้านชูอับเรณูที่ฐาน รังไข่รูปไข่ ผิวเรียบ ก้านชูเกสรเพศเมียสั้นมาก ยอดเกสรเพศเมียแยกเป็น 2 แฉก ผลไม่พบ

นิเวศวิทยา : พบในพื้นที่ป่าดิบแล้ง ออกดอกช่วงเดือนธันวาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์

การกระจายพันธุ์ : ไทย ลาว

ชื่อพื้นเมือง : แป้งเกร็ด (ไทย)

ตัวอย่างพรรณไม้แห้ง : V. Lamxay 40-014 (KKU and NUOL)

5. VITEX

L., Sp. Pl.: 635. 1753; Gen. Pl. 5: 285. 1754; Ridl. Fl. Mal. Pen. 2: 630. 1923; D. Paul in Fl. Gén. I.-C. 4(7): 820. 1935; Backer & Bakh. f., Fl. Java 2: 604. 1965; H. Keng, Ord. & Fam. S. Pl. Chi.: 245. 1993.

ไม้ต้น ใบประกอบ มีใบย่อย 3 ใบ ช่อดอกออกที่ซอกใบและปลายยอด กลีบเลี้ยงเชื่อมติดกันเป็นรูประฆังหรือรูปถ้วย ปลายแยกเป็น 5 กลีบ คล้ายฟันเลื่อย กลีบดอกเชื่อมติดกันเป็นหลอด ปลายแยกเป็น 2 ส่วน มี 5 กลีบ ส่วนบนมี 2 กลีบ ส่วนล่างมี 3 กลีบ ส่วนบนกว้างกว่าส่วนล่าง เกสรเพศผู้มี 4 อัน เรียงตรงข้ามกับกลีบดอก อับเรณูมี 2 พู แตกตามยาว รังไข่มี 4 ห้อง แต่ละห้องมี 1 ออวูล ยอดเกสรเพศเมียแยกเป็นสองแฉก ผลสด

รูปวิธานจำแนกชนิด

1. ช่อดอกออกที่ซอกใบ	1. <i>V. peduncularis</i>
ช่อดอกออกที่ปลายยอด	2
2. แผ่นใบทั้งสองด้านเรียบ	3. <i>V. quinata</i>
แผ่นใบทั้งสองด้านมีขน อย่างน้อยด้านท้องใบ	2. <i>V. pinnata</i>

1. *Vitex peduncularis* Wall. ex Schauer. [Cat. No. 1753. 1831. nom. nud.] ex Schauer in Prodr. 1: 687; C.B. Clarke in Fl. Brit. Ind. 4: 587. 1885; D. Paul in Fl. Gén. I.-C. 4(7): 838. 1935.

ไม้ต้น สูงประมาณ 5 ม. ใบประกอบแบบขนนก ก้านช่อใบยาว 6-9 ซม. มีขน มีใบย่อย 3 ใบ ก้านใบย่อย ยาว 1.3 ซม. มีขน ปลายใบแหลมเป็นหางยาว โคนใบเรียวแหลม ขอบใบเรียบ แผ่นใบรูปขอบขนานถึงรูปรี ยาว 10-14 ซม. กว้าง 3-4 ซม. ทั้งสามใบย่อยมีขนาดเท่ากัน เส้นกลางใบมีขนและเส้นขีดด้านท้องใบ เส้นแขนงใบมีถึง 20 คู่ ช่อดอกออกที่ซอกใบแบบแตกแขนง ใบประดับรูปแถบขนาดเล็กและร่วงง่าย ก้านช่อดอกยาว 4-6 ซม. มีขนเล็กน้อย ใบประดับดอกรูปแถบสั้นมาก ก้านดอกสั้นมาก หลอดกลีบเลี้ยงรูปประฆังยาว 2 มม. กลีบเลี้ยง ยาว 0.5 มม. หลอดกลีบดอกยาว 2 มม. กลีบดอกสีเหลืองอมขาว รูปไข่ ยาว 1 มม. ปลายแหลม กลีบดอกที่กว้างกว่ากลีบอื่นๆ ยาว 2 มม. กว้าง 2 มม. ปลายหลอดกลีบมีขนยาวหนานุ่ม เกสรเพศผู้ยาว 2 มม. เรียงตรงข้ามกับกลีบดอก ก้านชูอับเรณูยาว 2 มม. ผิวเรียบ โคนก้านมีขน อับเรณูติดก้านชูอับเรณูที่ฐาน รังไข่ผิวเรียบ ก้านชูเกสรเพศเมียยาว 3 มม. ผิวเรียบ ยอดเกสรเพศเมียมีสองแฉก ผลไม่พบ

นิเวศวิทยา : พบในพื้นที่ป่าเต็งรัง ออกดอกช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนมีนาคม

การกระจายพันธุ์ : อินเดีย พม่า ไทย อินโดจีน

ชื่อพื้นเมือง : ตีนนก (ลาว) ภาสามปีก (ไทย)

ตัวอย่างพรรณไม้แห้ง : V. Lamxay 40-015 (KKU and NUOL)

2. *V. pinnata* L., Sp. Pl.: 638. 1753; Kochummen in Tree Fl. Mal. 3: 311. 1978. _____ *V. pubescens* Vahl., Symb. Bot. 3: 85. 1794; D. Paul in Fl. Gén. I.-C. 4(7): 824. 1935. ภาพที่ 131

ไม้ต้น สูงถึง 10 ม. กิ่งสีเหลือง ใบประกอบแบบขนนก ก้านช่อใบยาว 4-6 ซม. ไม่มีปีก มีใบย่อย 3 ใบ ก้านใบย่อยยาว 1-3 มม. ปลายใบแหลมเป็นหาง โคนใบเรียวแหลม ขอบใบเรียบ

แผ่นใบรูปรีแกมขอบขนาน แผ่นใบย่อยปลายสุดยาว 10-14 ซม. กว้าง 5-7 ซม. แผ่นใบย่อยด้านข้างยาว 5-8 ซม. กว้าง 2-5 ซม. ผิวด้านท้องใบมีขน และมีเกล็ดขาว เส้นกลางใบมีขนและเด่นชัดด้านท้องใบ เส้นแขนงใบมี 8-11 คู่ ช่อดอกออกที่ปลายยอด แบบกระจุกแตกแขนงรูปสามเหลี่ยม ใบประดับรูปแถบยาว 2 ซม. กว้าง 2 มม. ก้านช่อดอก ยาว 5 ซม. แกนกลางช่อดอกยาว 11 ซม. ใบประดับดอกรูปแถบ ยาว 1 ซม. กว้าง 2 มม. ไม่มีก้านดอก หลอดกลีบเลี้ยงรูปประฆังยาว 5 มม. กลีบเลี้ยงรูปสามเหลี่ยม ยาว 1 มม. ผิวด้านในเรียบ ผิวด้านนอกมีขน หลอดกลีบดอกยาว 1 ซม. กลีบดอกสีม่วงอ่อน รูปไข่ ยาว 4-5 มม. กว้าง 3-4 มม. ปลายหลอดกลีบมีขนยาวสีขาวหนาแน่น เกสรเพศผู้ยาว 7-9 มม. ก้านชูอับเรณูยาว 7-9 มม. โคนก้านมีขน อับเรณูติดก้านชูอับเรณูที่ฐาน รังไข่รูปกลม เส้นผ่านศูนย์กลาง 1.5 มม. ก้านชูเกสรเพศเมียยาว 1 ซม. ผิวเรียบ ยอดเกสรเพศเมียแยกเป็น 2 แฉก ผลไม่พบ

นิเวศวิทยา : พบในพื้นที่ป่าดิบแล้ง ออกดอกช่วงเดือนมิถุนายน

การกระจายพันธุ์ : เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ชื่อพื้นเมือง : ไข่เน่า ตีนนก (ไทย)

ตัวอย่างพรรณไม้แห้ง : V. Lamxay 40-054 (KKU and NUOL)

3. *V. quinata* Williams. Bull. Herb. Boiss. Ser. 2, 5: 431. 1905; D. Paul in Fl. Gén. I.-C. 4(7): 833. 1935; Backer & Bakh. f., Fl. Java 2: 606. 1965. _____ *V. heterophylla* Roxb., Fl. Ind. 3: 75. 1832; C.B. Clarke in Fl. Brit. Ind. 4: 585. 1885. ภาพที่ 132

ไม้ต้น สูงประมาณ 8 ม. ใบประกอบแบบขนนก ก้านช่อใบยาว 2-4 ซม. มีใบย่อย 3 ใบ ก้านใบย่อยปลายสุดยาว 0.5-1 ซม. ก้านใบย่อยด้านข้างยาว 1-3 มม. ปลายใบแหลมถึงแหลมเป็นหาง โคนใบเรียบแหลมถึงแหลม ขอบใบเรียบ แผ่นใบย่อยปลายสุดรูปใบหอก รูปไข่ถึงรูปรี ยาว 6-8 ซม. กว้าง 2-3.5 ซม. ผิวทั้งสองด้านเรียบ แผ่นใบย่อยด้านข้างยาว 2.5-5 ซม. กว้าง 1-2.5 ซม. เส้นกลางใบเด่นชัดด้านท้องใบ เส้นแขนงใบมี 5-7 คู่ ช่อดอกออกที่ปลายยอดแบบแตกแขนง ใบประดับรูปแถบยาวถึง 4 มม. มีขน ก้านช่อดอกยาว 1 ซม. แกนกลางช่อดอกยาวถึง 6 ซม. ใบประดับดอกรูปแถบยาว 2-3 มม. มีขน ก้านดอกยาว 2-3 มม. มีขน หลอดกลีบเลี้ยงยาว 2 มม. กลีบเลี้ยงรูปสามเหลี่ยมคล้ายฟันเลื่อย ยาว 0.5 มม. ผิวด้านนอกมีขนและเกล็ดมน หลอดกลีบดอกยาว 4 มม. กลีบดอกสีขาวยาว 2 มม. แยกสองส่วน ส่วนบนมีสองกลีบส่วนล่างมีสามกลีบ ส่วนบนกว้างกว่าส่วนล่าง ปลายหลอดกลีบมีขนหนาแน่น เกสรเพศผู้ ยาว 4-5 มม. โคนก้านชูอับเรณูมีขน

และเชื่อมติดที่ปลายหลอดกลีบ อับเรณูติดกับปลายยอดก้านชูอับเรณูตรงกลาง รังไข่ผิวเรียบ ก้านชู
เกสรเพศเมียยาว 8 มม. ผิวเรียบ ยอดเกสรเพศเมียแยกเป็นสองแฉกสั้นๆและโค้งกลับ ผลไม่พบ

นิเวศวิทยา : พบในพื้นที่ป่าดิบแล้ง ออกดอกช่วงเดือนเมษายน

การกระจายพันธุ์ : อินเดีย ไทย อินโดจีน จีน มาเลเซีย

ชื่อพื้นเมือง : อีแปะ (ไทย)

ตัวอย่างพรรณไม้แห้ง : V. Lamxay 40-125 (KKU and NUOL)

VITACEAE

พืชวงศ์นี้ส่วนมากเป็นไม้เลื้อยมีมือจับ ใบประกอบ เรียงสลับ ช่อดอกออกที่ซอกใบแบบ
กระจุก ดอกสมบูรณ์เพศ กลีบเลี้ยงเชื่อมติดกันเป็นหลอด ปลายแยกเป็น 4-5 กลีบ กลีบดอกแยกกัน
มี 4 กลีบ เกสรเพศผู้ 4 อัน เรียงตรงข้ามกับกลีบดอก รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ มี 1 ห้อง และมี 1 ออวูล
ผลสด

TETRASTIGMA

Gagnep. in Fl. Gén. 1.-C. Suppl. 1(8): 855. 1950; Backer & Bakh. f., Fl. Java 2: 88. 1965; H.
Keng, Ord. & Fam. S. Pl. Chi.: 153. 1993.

ไม้เลื้อยมีมือจับ ใบประกอบแบบฝ่ามือ เรียงสลับ ช่อดอกออกที่ซอกใบแบบกระจุก
กลีบเลี้ยงเชื่อมติดกัน มี 4-5 กลีบ กลีบดอกแยกกัน มี 4 กลีบ เกสรเพศผู้ 4 อัน เรียงตรงข้ามกับ
กลีบดอก อับเรณูโค้งเข้า มี 2 พู แตกตามยาว รังไข่มี 1 ห้อง และมี 1 ออวูล ผลสด

Tetragstigma garrettii Gagnep., Bull. Soc. Bot. Fr. 41: 33; in Fl. Gén. 1.-C. Suppl. 1(8): 859.
1950. ภาพที่ 153

ไม้เลื้อย มีมือจับที่ยาวถึง 15 ซม. ปลายมือจับแยกเป็นสองแฉก ใบประกอบแบบฝ่ามือ
เรียงสลับ ก้านช่อใบยาว 2-3 ซม. ผิวเรียบ ใบย่อย 3 ใบ ก้านใบย่อย ยาว 1-5 มม. ปลายใบแหลม
โคนใบแหลมเบี้ยว ขอบใบจักฟันเลื่อย แผ่นใบรูปรียาว 5-8 ซม. กว้าง 1-3 ซม. ผิวทั้งสองด้านเรียบ
เส้นกลางใบเด่นชัดด้านท้องใบ เส้นแขนงใบมี 5-7 คู่ ช่อดอกออกที่ซอกใบแบบกระจุก ใบประดับ
รูปสามเหลี่ยม ยาว 1-2 มม. แขนกลางช่อดอกยาว 15-20 มม. ใบประดับดอกขนาดเล็ก หลอดกลีบ

เลี้ยงยาว 1 มม. ผิวด้านนอกมีขนหนานุ่ม ปลายแยกเป็น 4 กลีบ รูปสามเหลี่ยม กลีบดอกรูปแถบยาว 2-3 มม. กว้าง 1 มม. ผิวด้านนอกมีขนและเรียงจรดกัน เกสรเพศผู้ยาวประมาณ 2 มม. ก้านชูอับเรณู ผิวเรียบ อับเรณูติดก้านชูอับเรณูที่ฐาน รังไข่ผิวเรียบ ยอดเกสรเพศเมียรูปถ้วย ผลสดรูปกลม เส้นผ่านศูนย์กลาง 2-5 มม.

นิเวศวิทยา : พบในพื้นที่ป่าดิบแล้งและป่าเต็งรัง ออกดอกช่วงเดือนธันวาคมถึงเดือนมกราคม

การกระจายพันธุ์ : ไทย ลาว

ชื่อพื้นเมือง : -

ตัวอย่างพรรณไม้แห้ง : V. Lamxay 40-016 (KKU and NUOL)

XANTHOPHYLACEAE

พืชวงศ์นี้ส่วนมากเป็นไม้ต้น ใบเดี่ยว เรียงสลับ ช่อดอกออกที่ปลายยอดแบบแตกแขนง ดอกสมบูรณ์เพศ กลีบเลี้ยงและกลีบดอกมีอย่างละ 5 กลีบ กลีบเลี้ยงแยกกันและซ้อนเหลื่อมกัน แบบ 1/1 quincuncial เกสรเพศผู้มี 8 อัน รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ มี 1 ห้อง และมี 4 ออวูล

XANTHOPHYLLUM

Roxb., Hort. Beng.: 28. 1814; Pl. Corom. 3: 81, t. 284. 1819; Ridl., Fl. Mal. Pen. 1: 142. 1922; Gagnep. in Fl. Gén. I.-C. Suppl. 1(2): 217. 1939; Ng in Tree Fl. Mal. 1: 356. 1972; H. Keng, Ord. & Fam. S. Pl. Chin.: 127. 1993.

ไม้ต้น ใบเดี่ยว เรียงสลับ ไม่มีหูใบ ช่อดอกออกที่ปลายยอดแบบแตกแขนง กลีบเลี้ยงและกลีบดอกมีอย่างละ 5 กลีบ กลีบเลี้ยงแยกกันและซ้อนเหลื่อมกัน เกสรเพศผู้มี 8 อัน อับเรณูมี 2 พู แตกตามยาว รังไข่มี 1 ห้อง และมี 4 ออวูล

Xanthophyllum lanceatum (Miq.) J.J. Smith in Ic. Bogor. 4: 109. 1912. _____ *Skaphium lanceatum* Miq., Fl. Ind. Bat. Suppl.: 357. 1861. _____ *X. glaucum* Wall., Ann. Mus. Lugd. Bat. 1: 193. 1864; Ridl., Fl. Mal. Pen. 1: 147. 1922; Gagnep. in Fl. Gén. I.-C. Suppl. 1(2): 219. 1939; Ng in Tree Fl. Mal. 1: 356. 1972. _____ *X. microcarpum* Chodat, Bull. Herb. Boiss. 4: 263. 1896. ภาพที่ 134

ไม้ต้น สูงถึง 8 ม. ใบเดี่ยว เรียงสลับ ก้านใบยาว 3-5 มม. เป็นร่อง ปลายใบและโคนใบแหลม ขอบใบเรียบ แผ่นใบรูปรียาว 4-8 ซม. กว้าง 1-5 ซม. ผิวทั้งสองด้านเรียบ เส้นกลางใบเด่นชัดด้านท้องใบ เส้นแขนงใบมี 6-8 คู่ ช่อดอกออกที่ปลายยอดแบบแตกแขนง ไม่มีใบประดับ ก้านช่อดอกยาว 1-2 ซม. มีขน แกนกลางช่อดอกยาวถึง 5 ซม. ใบประดับดอกรูปแถบยาว 2 มม. มีขน ก้านดอก ยาว 2 มม. กลีบเลี้ยงรูปไข่ถึงมน ยาว 2-3 มม. กว้าง 1-2 มม. กลีบดอกสีขาว รูปไข่ถึงรูปแถบ ยาว 7-10 มม. กว้าง 4-5 มม. ก้านชูอับเรณูยาว 5-7 มม. โคนก้านและปลายช่อดอกมีขน อับเรณูติดก้านชูอับเรณูที่ฐาน รังไข่มีขน ก้านชูเกสรเพศเมียยาว 5 มม. มีขน ยอดเกสรเพศเมียเป็นพวง ผลไม่พบ

นิเวศวิทยา : พบในพื้นที่ป่าดิบแล้ง ริมลำธาร ออกดอกช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม

การกระจายพันธุ์ : พม่า ไทย อินโดจีน

ชื่อพื้นเมือง : ผักแสลง (ลาว) ชุมแสลง (ไทย)

ตัวอย่างพรรณไม้แห้ง : V. Lamxay 40-038 (KKU and NUOL)